
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

העברית הנורמטיבית בימינו - 25905

תאריך עדכון אחרון 04-10-2020

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 1

תואר: מוסמך

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: הלשון העברית

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר גבריאל בירנבאום

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: gbirnbaum@gmail.com

שעות קבלה של רכז הקורס: לפי הצורך

מורי הקורס:

ד"ר גבריאל בירנבאום

תאור כללי של הקורס:

הקורס יעסוק בהיבטיה התיאורטיים והמעשיים של העברית הנורמטיבית.

ההיבט התיאורטי -

* מה הוא נורמטיביזם (פוסקנות) ומה מניעיו?

* התגבשות הנורמה בעברית של ימינו. מה הם העקרונות שפעלו לפיהם מתקני הלשון? האם היו מודעים לעקרונות?

* הגישות השונות: טהרנות, מתירנות וגישות ביניים.

* פועליהם של מתקני הלשון כגון אפשטיין, קלויזנר, אבינרי, פרץ, בנדויד, בן-חיים, גושן-גוטשטיין.

* פועליהם של ועד הלשון והאקדמיה ללשון העברית.

* משלבים וסוציולקטים.

ההיבט המעשי -

סדר המילים במשפט; משפטי הזיקה; היחס ללעז בכלל ולתרגומי שאילה בפרט; ענייני הגייה ותצורה; פיסוק; כתיב.

מטרות הקורס:

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

* להבחין בין הגישות השונות לנורמטיביזם

* להימנע ככל האפשר מתיקונים אוטומטיים

* להפעיל שיקול דעת מאוזן בעבודת העריכה והתיקון

דרישות נוכחות (%) :

שיטת ההוראה בקורס: הוראה פרונטלית; עידוד התלמידים להשתתף בשיח; תרגילי בית ובדיקתם

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

ראו בתיאור הקורס

חומר חובה לקריאה:

י' אבינרי, יד הלשון, תל אביב תשכ"ה.

ג' בירנבאום, "מקומה של הכוונת לשון בימינו", א' שורצולד ואחרים (עורכים), ספר רפאל ניר, ירושלים

תש"ס, עמ' 334-349.
 ח' בלנק, לשון בני אדם, ירושלים תשמ"ט.
 א' בנדויד, מדריך לשון לרדיו ולטלוויזיה, ירושלים תשל"ד.
 א' בנדויד, "לתקנת לשון העיתונים", לשוננו לעם טז (תשכ"ה) - נדפס כנספח למהדורה החדשה של ספרו "מדריך לשון...".
 ז' בן-חיים, "לשון עתיקה במציאות חדשה", לשוננו לעם ד (תשי"ג).
 ר' סיוון, לקסיקון לשיפור הלשון, תל אביב תש"ן 3.
 י' פרץ, עברית כהלכה, תל אביב תשכ"ב.
 ח' רוזן, "על סטנדרד ונורמה, על תהליכים ושגיאות", לשוננו לעם ד (תשי"ג).
 ח' רוזן, "תהליכי לשון", לשוננו לעם ג (תשי"ב).

חומר לקריאה נוספת:

ביטאונים וכתבי עת

1. זכרונות ועד הלשון, א-ו, תרע"ב-תרפ"ח.
2. זכרונות האקדמיה ללשון העברית, בהוצאת האקדמיה ללשון העברית, החל בתשי"ד.
3. לשוננו לעם, הוצאת ועד הלשון והמזכירות המדעית של האקדמיה ללשון העברית, החל בתש"ה.
4. משנת תשע"א הוא נקרא "העברית".
4. אָקָדָם, ידיעות האקדמיה ללשון העברית, החל בתשנ"ד (כולל בתוכו את דפי "למד לשונך").

עיון ומחקר בנורמטיביזם

1. י' אור, "לדודתי, אצלה אני גר, יש תוכי וישמו התמדה", "הארץ", מדור "תרבות וספרות", י"ח באייר תשס"ה.
2. אחד העם (אשר גינצברג), "לשאלת הלשון - [א] הלשון וספרותה; [ב] הלשון ודקדוקה", על פרשת דרכים, תרנ"ה (מהדורה ראשונה; יצאו מהדורות רבות נוספות).
3. א' אלדר, תכנון לשון בישראל, ירושלים תש"ע.
4. י' אלוני-פינברג, "תיכנון לשון בתחייתה של השפה העברית: דרכים ועקרונות", בלשונות עברית חפ"שית 13 (תשל"ח), עמ' 13-27.
5. ר' אלמגור-רמון, "במה שוללין ובמה אין שוללין - על שלילת הנשוא הבינוני הקודם לנושא", אָקָדָם 39 (תשס"ט), עמ' 6-7.
6. ש' בהט, "דרכה של האקדמיה ללשון העברית בחידושי מילים"; "על ענייני ניסוח או ניסוח ענייני", לשוננו לעם לח (תשמ"ז).
7. ש' בהט, "פעולותיה של האקדמיה ללשון העברית", לשוננו לעם - קובץ לשנת הלשון (עורך: מ' בר אשר), ירושלים תש"ן, עמ' 279-286.
8. ג, בירנבאום, "יצחק אבינרי - מתקן לשון מקורי", מ' בר-אשר וע' מאיר (עורכים), נְטָעֵי אֵילָן: מחקרים בלשון העברית ובאחיותיה מוגשים לאילן אלדר, ירושלים תשע"ד, עמ' 505-522.
9. מ' בן-אשר, התגבשות הדקדוק הנורמטיבי, תל אביב תשכ"ט.
10. א' בנדויד, "כיצד סדר נושא ונשוא", לשוננו לעם ט (תשי"ח), עמ' 67-96; 97-124; 149-165.
11. ז' בן-חיים, במלחמתה של לשון, ירושלים תשנ"ב.
12. מ' בר-אשר (עורך), לשוננו לעם - קובץ לשנת הלשון, ירושלים תש"ן.
13. מ' בר-אשר, "על העקרונות בקביעת הנורמה בדקדוק בוועד הלשון ובאקדמיה ללשון", לשוננו נד (תש"ן), עמ' 127-150.
14. ש' הרמתי, "מדיניות הלשון של יצחק אפשטיין, לשוננו לעם - קובץ לשנת הלשון (עורך: מ' בר אשר), ירושלים תש"ן, עמ' 235-241.

15. י' ינאי, "חידוש מלים בעברית", לשוננו לעם - קובץ לשנת הלשון (עורך: מ' בר-אשר), ירושלים תש"ן, עמ' 254-258.
16. י' ינאי, "מתקני לשון ותיקון לשון: דרך ותכלית", לשוננו לעם, קובץ לשנת הלשון, ירושלים תש"ן, עמ' 229-234.
17. ח"א כהן, "דקדוק העברית המתחדשת ומקורות יניקתו", לשוננו לעם מט (תשנ"ח), עמ' 117-131.
18. א' מור וא' סישל, "יש חופש מדינה בדיבור הזה": העברית הילידית והגשש החיזור", כרמלים יא (תשע"ה), עמ' 133-182.
19. י' מנצור, "עיקר וטפל בענייני לשון", לשוננו לעם יג-טז (תשכ"ב-תשכ"ה).
20. ר' ניר, מבוא לבלשנות, האוניברסיטה הפתוחה, תשמ"ט (בעיקר יחידות 1 ו-3).
21. ר' סיוון, "ועד הלשון העברית", לשוננו לעם - קובץ לשנת הלשון (עורך: מ' בר-אשר), ירושלים תש"ן, עמ' 222-228.
22. י' קלויזנר, "לשון חיה או גל של דוגמאות", לשוננו ו (תרצ"ד-תרצ"ה), עמ' 352-357.
23. י' קלויזנר, הלשון העברית לשון חיה, ירושלים תש"ט.
24. ח' רוזן, עברית טובה; עיונים בתחביר הלשון ה"נכונה", ירושלים 1966.
25. א' שורצולד, דקדוק ומציאות בפועל העברי, רמת גן תשמ"א.

26. L. Bloomfield, *Language*, London, 1935, pp. 3-20; 496-509.
 27. R. Hall, *Linguistics and Your Language*, New York 1960 (& Leave Your Language Alone!, New York 1950).
 28. M. Nahir (ed.), *Hebrew Teaching and Applied Linguistics*, Washington 1981.
 29. M. Nahir, 'Normativism and Educated Speech in Modern Hebrew', in: M. Nahir (ed.), *Hebrew Teaching and Applied Linguistics*, Washington 1981.
- הדרכה בתיקון הלשון

1. ח' אהרנביץ, עברית לכל רגע, חיפה תשל"ט.
2. י' בהט ומ' רון, וְדִיקָה, תל אביב תש"ך (ועוד מהדורות).
3. ש' בהט וא' דותן, לְמַד לשונך: עלונים ומפתחות (דפי "למד לשונך" א-קפ עם מפתחות משוכללים בעברית ובאנגלית), ירושלים תשנ"ה.
4. א' בן-אור (אורינבסקי), לשון וסגנון: דרכי ההבעה העברית, תל אביב תשי"ט.
5. נ' ברגרין, עיונים בלשון העברית, ירושלים תשנ"ה.
6. מ' גושן-גוטשטיין, טור הלשון (הופיע בעיתון "הארץ" בשנים 1955-1975).
7. נ' נצר, תרגילי-הבעה מלשון יום-יום, ירושלים 1975.
8. ר' סיוון, לקסיקון לשיפור הלשון, תל אביב תש"ן3.
9. ר' סיוון, "ככתוב איש אל רעהו", לשוננו לעם יא (תש"ך); "כדבר איש אל רעהו", לשוננו לעם יג (תשכ"ב); (אחר כך צורפו לחוברת אחת: "לשיפור
10. י' קלויזנר, העברית החדשה ובעיותיה, תל אביב תשי"ז.
11. י' רבי, שיחות על עברית, תל אביב תשל"ז.
12. י' רבי, לשון בריאה, ירושלים תשנ"ד.

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 70 %
הרצאה 0 %
השתתפות 0 %

הגשת עבודה 0 %
הגשת תרגילים 30 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות: